

DELO Z NADARJENIMI UČENCI V OČEH UČITELJA

Raziskovalna naloga

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	4
ABSTRACT	5
1 UVOD	6
1. 1 Teoretični okviri za razumevanje nadarjenosti	7
2 KAJ JE NADARJENOST?	8
2.1 Značilnosti nadarjenih otrok	10
3 KAKO PREPOZNAMO NADARJENEGA UČENCA?	12
3. 1 Neuspešen nadarjen otrok	14
4 SMERNICE DELA Z NADARJENIMI	15
5 KAKO SPODBUJATI NADARJENE UČENCE PRI SLOVENŠČINI?	18
5. 1 Uporaba diferenciranega poučevanja za podporo nadarjenim učencem	18
5. 2 Primeri uspešnih didaktičnih strategij in prilagoditev učnih načrtov	20
5. 3 Prensky in načini razvijanja nadarjenosti	22
5. 4 Most med duševno motnjo in nadarjenostjo	23
5. 5 Sodobni učitelj	23
6 EMPIRIČNI DEL	24
6. 1 Opredelitev raziskovalnega področja	24
6. 2 Namen in cilji raziskovalne naloge	24
6. 3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu, hipoteze	25
6. 4 Raziskovalna metoda	27
7 REZULTATI IN INTERPRETACIJA	28
8 IZVIRNI PRISPEVEK K PRAKSI	52
9 UGOTOVITVE	53
10 SKLEP	54
11 VIRI IN LITERATURA	55

KAZALO SLIK

Slika 1: Kdo je nadarjen?	7
Slika 2: Različna mnenja.	9
Slika 3: Delavnica Sinhronizacija animiranih oglasnih sporočil.	13
Slika 4: Erasmus - mednarodna delavnica.....	15
Slika 5: Plesna skupina.....	16
Slika 6: Slovenščina ima dolg jezik.....	18
Slika 7: Delo po skupinah.....	19
Sliki 8: Medpredmetno povezovanje.....	20
Slika 9: Dramski krožek.....	27
Slika 10: Prepoznavanje nadarjenih učencev.	31
Slika 11: Novinarski krožek.	41
Slika 12: Priprave na tekmovanje.	45
Slika 13: Snemanje televizijske oddaje.....	47
Slika 14: Nagradni izlet.	49
Slika 15: Ustvarjanje šolskega časopisa.....	51
Slika 16: Ustvarjanje konsa.....	52

POVZETEK

Nadarjenost v očeh učitelja se nanaša na zaznavanje in prepoznavanje nadarjenosti ali posebnih talentov pri učencih s strani učiteljev. To lahko vpliva na način, kako učitelj obravnava in podpira posameznega učenca v šoli. Ko učitelj opazi nadarjenost pri učencu, mu naj posveti dodatno pozornost in nudi prilagojen pristop, da bi spodbudil razvoj teh talentov.

Zanimalo me je, kako nadarjenost razlagajo teoretiki, kako prepoznamo nadarjenega učenca in kakšno podporo lahko nudimo nadarjenim posameznikom. Nadarjenost se pogosto povezuje z izjemnimi sposobnostmi ali talenti na določenih področjih, ki presegajo povprečje.

V raziskovalni nalogi sem izvedla anketni vprašalnik, s katerim sem ugotovila, ali učitelji nadarjenega učenca prepoznajo, kaj si mislijo o njegovem privilegiju, ali imajo dovolj znanja o nadarjenih ter kako spodbujajo in razvijajo nadarjenost.

Zanimalo me je, kaj pomeni biti nadarjen in kako se nadarjenost manifestira v različnih oblikah. Raziskala sem metode, kako lahko učitelji prepoznamo nadarjene posameznike. Raziskala učinkovite pristope in programe za spodbujanje razvoja nadarjenih. Ugotovila sem, da je potrebno stalno usposabljanje učiteljev, da bi bilo dobro razviti prilagojeni učni načrt in spodbujati sodelovanje med šolami, starši in strokovnjaki. S pravilno podporo lahko nadarjeni posamezniki dosežejo svoj polni potencial in prispevajo k družbi na edinstven način.

V raziskavo so bili vključeni učitelji slovenščine. Predvsem me je zanimalo, kakšna bo primerjava dela z nadarjenimi učenci leta 2024 v primerjavi z letom 2005.

Ključne besede: nadarjenost, šola, učitelj, poučevanje

ABSTRACT

Giftedness in the Eyes of the Teacher refers to the perception and recognition of giftedness or special talents in students by teachers. This can influence how a teacher treats and supports an individual student in school. When a teacher identifies giftedness in a student, they should give additional attention and provide a tailored approach to foster the development of those talents.

I was interested in how theorists interpret giftedness, how to identify a gifted student, and what support can be offered to gifted individuals. Giftedness is often associated with exceptional abilities or talents in specific areas that exceed the average.

In the research paper, I conducted a survey to determine whether teachers recognize gifted students, what they think about their privilege, whether they have sufficient knowledge about the gifted, and how they encourage and develop giftedness.

I explored what it means to be gifted and how giftedness manifests in various forms. I investigated methods for how teachers can identify gifted individuals and examined effective approaches and programs for fostering the development of the gifted. I found that continuous teacher training, the development of a tailored curriculum, and the encouragement of collaboration between schools, parents, and professionals are necessary. With proper support, gifted individuals can reach their full potential and contribute to society in unique ways.

The research involved Slovenian language teachers. I was particularly interested in comparing the work with gifted students in 2024 with that in 2005.

Keywords: giftedness, school, teacher, teaching

1 UVOD

Nadarjenost je kompleksen in večdimenzionalen koncept, ki se nanaša na izjemne sposobnosti ali talente posameznika na določenem področju. Nadarjenost se lahko manifestira na različnih področjih, vključno z intelektualnim, ustvarjalnim, umetniškim, športnim in socialnim.

Glavne značilnosti nadarjenosti vključujejo:

- visoke intelektualne sposobnosti (možnost hitrega učenja, visoka raven abstraktnega mišljenja, odlične sposobnosti reševanja težav in sposobnost za razumevanje kompleksnih zasnov);
- ustvarjalnost (izvirnost, domiselnost, sposobnost za generiranje novih in inovativnih idej ter reševanje težav na nenavaden način);
- motivacijo (močna notranja motivacija za raziskovanje interesov in doseganje visokih ciljev, vztrajnost in vzdržljivost pri delu na področju nadarjenosti);
- sposobnost samostojnega učenja (avtonomnost pri učenju, sposobnost samostojnega raziskovanja in pridobivanja znanja ter uporaba različnih virov informacij);
- družbeno empatičnost (pri nekaterih učencih se lahko manifestira tudi kot visoka čustvena inteligenca, empatičnost in sposobnost za učinkovito sodelovanje z drugimi).

V literaturi pogosto naletimo na dva pojma, ki opredeljujeta posameznike s posebnimi potenciali, in sicer: nadarjenost in talentiranost. Po principu Koncepta NAD 2019 besedo talentiranost uporabljamo za specifične visoke dosežke, ki jih je posameznik zmožen doseči na določenem področju, na katerem je talentiran. Pojem nadarjenost pa uporabljamo takrat, kadar je posameznik nadarjen na več področjih hkrati oziroma je splošno nadarjen. Talentirani otroci so torej specifično nadarjeni.

Nadarjenost je lahko prirojena, vendar je za njen razvoj ključna tudi ustrezna podpora in stimulacija iz okolja, vključno s šolskim sistemom, družino in širšo družbo. Priznavanje in podpiranje nadarjenosti je pomembno za omogočanje posameznikom, da dosežejo svoj polni potencial in prispevajo k družbenemu napredku.

1. 1 Teoretični okviri za razumevanje nadarjenosti

Razumevanje nadarjenosti se razvija skozi različne teoretične okvire, ki omogočajo prepoznavanje nadarjenih učencev.

Prvi primer je tristopenjski model (Three-Ring) Josepha Renzullija, ki poudarja tri ključne komponente nadarjenosti: visoke intelektualne sposobnosti, ustvarjalnost in predanost nalogi.

Kot drugo navajam Gardnerjevo teorijo mnogoterih inteligenc. Howard Gardner je predlagal, da je inteligenca večdimenzionalna in vključuje različne vrste nadarjenosti, kot so logično-matematična, lingvistična, prostorska, glasbena, telesno-kinestetična, interpersonalna in intrapersonalna inteligenca.

Nacionalno združenje za nadarjene otroke (National Association for Gifted Children) in raziskovalna središča za nadarjene ponujajo vpogled v načine identifikacije in podporo nadarjenim učencem. Opravljenih je bilo ogromno študij in napisanih je veliko poročil izobraževalnih inštitucij in raziskovalnih centrov.

Francoys Gagné je v knjigi Differentiated Model of Giftedness and Talent - DMGT poudaril transformacijo nadarjenosti v talent s pomočjo okolijskih dejavnikov in razvijalskih procesov.

Slika 1: Kdo je nadarjen?

Avtor fotografije: Luka Detiček

2 KAJ JE NADARJENOST?

Slovar slovenskega knjižnega jezika pravi, da je nadarjenost sposobnost, da lahko hitro in brez večjega napora pridobimo potrebno znanje za dobro opravljanje kakšne dejavnosti. Pa je to res?

V začetku so nadarjenost opredeljevali kot božji dar, kasneje so trdili, da so nadarjeni le filozofi, danes pa pojem nadarjenosti zajema več kombinacij, in sicer na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju.

Razumevanje nadarjenosti se je skozi zgodovino precej razvijalo, saj so različne kulture in obdobja imela različne poglede na to, kaj pomeni biti nadarjen.

Že Platon je skušal poiskati rešitev, čeprav ne s pojmom nadarjenost, a lahko prepoznamo ravno to, saj je družbo razdelil na tri skupine (filozofi, državni uslužbenci, rokodelci). Filozofi so bili najvišje in teh je bila le majhna skupina. Pojem nadarjenosti je razumel kot idejo o naravnih sposobnostih in izobrazbi. Platon je na primer verjel, da so nekateri ljudje naravno rojeni kot voditelji ali misleci in bi morali biti deležni posebnega izobraževanja.

Kakor tudi marsikaj drugega je bila nadarjenost v srednjem veku povezana z religijo in duhovnostjo. Bili so mnenja, da je nadarjenost dar Boga, ki jo je treba uporabiti v cerkvi (vera).

V obdobju renesanse so se raziskovalci zanimali za posameznika in človeške sposobnosti. Nadarjenost je bila prepoznana v umetnosti, znanosti in v literaturi. V tem času je bil zelo cenjen Leonardo da Vinci zaradi svoje vsestranske nadarjenosti.

V 18. in 19. stoletju se je začelo bolj sistematično raziskovanje človeškega uma in sposobnosti. Pojavila se je ideja o genialnosti kot izjemni intelektualni nadarjenosti, kar je privedlo do zgodnjih poskusov merjenja inteligence. V tem času so raziskovalci, kot sta Francis Galton in Alfred Binet, začeli razvijati teste za merjenje intelektualnih sposobnosti, kar je postavilo temelje za kasnejši razvoj psihometrije.

Lewis Terman je v 20. stoletju nadaljeval delo Bineta in razvil prvi IQ test, ki je dolgo časa veljal za osnovno merilo nadarjenosti. Z razvojem znanosti so se kasneje pojavili novi pristopi, ki so nadarjenost razlagali kot večdimenzionalni pojav. Howard Gardner je poudaril, da ne obstaja le intelektualna nadarjenost.

Dandanes raziskovalci nadarjenost razumejo kot večplasten pojav in vemo, da na nadarjenost vpliva več dejavnikov: motivacija, kreativnost, okolje in socialni vplivi. Sodobne teorije poudarjajo, da nadarjenost ni zgolj genetsko pogojena, ampak je rezultat interakcije med posameznikovimi notranjimi sposobnostmi in zunanji dejavniki.

Kukanja Gabrijelčič pravi, da imajo učno uspešni učenci po definiciji sodeč eno ali več značilnosti, ki spadajo v polje nadarjenosti. Pri tem izpostavlja motivacijo, ustvarjalnost, visoko storilnost in visoke učne dosežke ter pravi, da imajo ti učenci določene specifične lastnosti in prednosti v razvoju, ki jih ločujejo od ostalih vrstnikov. (Kukanja Gabrijelčič, 2015)

Slika 2: Različna mnenja.

2.1 Značilnosti nadarjenih otrok

V Konceptu dela z nadarjenimi učenci (Koncept, 1999) beremo, da imajo nadarjeni učenci nekatere osebnostne lastnosti, ki jih pri ostalih otrocih ne najdemo in se nanašajo na različna področja: miselno-spoznavno, učno-storilnostno, motivacijsko in socialno-čustveno.

Miselno-spoznavno področje

- razvito divergentno mišljenje (fluentnost, fleksibilnost, originalnost, elaboracija),
- razvito logično mišljenje (analiza, abstrahiranje, posploševanje, sposobnost sklepanja),
- nenavadna domišljija,
- natančnost opazovanja,
- dober spomin,
- smisel za humor.

Nadarjeni učenci se od svojih vrstnikov razlikujejo po različnih značilnostih na intelektualnem, socialnem, čustvenem in ustvarjalnem področju. Imajo visoke kognitivne sposobnosti (nanašajo se na sposobnost uma za obdelavo informacij, razmišljanje, učenje, pomnjenje in reševanje problemov). Ti otroci so sposobni abstraktnega mišljenja in pogosto najdejo inovativne rešitve za probleme, pri čemer izkazujejo izjemen dolgoročni in kratkoročni spomin.

Učno-storilnostno področje

- široka razgledanost,
- visoka učna uspešnost,
- bogato besedišče,
- hitro branje,
- spretnost v eni od umetniških dejavnosti (glasba, ples, risanje, dramatizacija ...),
- motorična spretnost in vzdržljivost.

Pogosto so zelo radovedni in postavljajo zapletena in globoka vprašanja. Ker jih zanima, kako stvari delujejo, radi raziskujejo in eksperimentirajo z novimi idejami. Njihova ustvarjalnost se kaže v izvirnih idejah ter razmišljanju izven okvirjev, kar jim omogoča, da se domislijo številnih različnih rešitev za določene težave.

Večina nadarjenih učencev je sposobna daljše koncentracije. S tem se lažje poglobijo v podrobnosti in hitreje osvojijo določene veščine (branje, pisanje, računanje, radi se udeležujejo na glasbenem, umetniškem ali drugih ustvarjalnih področjih že v zgodnjem otroštvu). Hitro povezujejo različne informacije ob predelovanju nove učne snovi, kar jim omogoča sintezo znanja.

Motivacija

- Visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti,
- radovednost,
- raznoliki in močno izraženi interesi,
- vztrajnost pri reševanju nalog,
- visoka storilnostna motivacija,
- uživanje v dosežkih.

Socialno-čustveno področje

- Nekonformizem,
- močno razvit občutek za pravičnost,
- neodvisnost in samostojnost,
- sposobnost vodenja in vplivanja na druge,
- izrazit smisel za organizacijo,
- empatičnost.

Nadarjeni otroci imajo pogosto visoko raven energije, ki se izraža skozi intenzivnost pri igri, učenju ali čustvih, ter močno vztrajnost pri doseganju ciljev, ko jih nekaj zanima. Prav tako so zelo čustveno občutljivi, pogosto empatični do drugih in občutljivi na čustva drugih ljudi. Včasih se pri njih pojavi tudi perfekcionizem, saj imajo visoke standarde do sebe in drugih. Zaradi vsega naštetega se lahko počutijo osamljene ali drugačne, ker jih vrstniki ne razumejo ali imajo drugačne interese.

In ravno na tem mestu se vprašam, ali se na šoli resnično ukvarjamo z nadarjenimi? Ali je šola pravična in daje enako možnosti vsem učencem? Učitelj naj bi pri vsakem učencu sproti ugotavljal, kaj učenec zmore doseči, kakšno pomoč še potrebuje, kaj lahko šola ponudi in kje iskati pomoč. Po tem takem sta učitelj in šola soodgovorna za dober učni rezultat otroka.

3 KAKO PREPOZNAMO NADARJENEGA UČENCA?

Odkrivanje nadarjenih učencev poteka po treh stopnjah:

- evidentiranje,
- identifikacija,
- seznanitev in mnenje staršev.

V Konceptu dela z nadarjenimi učenci (Koncept, 1999) se natančno seznanimo s stopnjami prepoznavanja nadarjenih učencev:

1. Evidentiranje nadarjenih učencev

Prva stopnja je evidentiranje učencev, ki bi lahko bili nadarjeni. Učiteljski zbor predlaga učence in učenke, ki bi lahko bili nadarjeni. Ta poteka na osnovi različnih kriterijev brez testiranj ali uporabe posebnih ocenjevalnih pripomočkov:

- učni uspeh: učenec dosledno izkazuje odličen uspeh (imajo povprečno oceno vseh predmetov 4,5 in več ali dosegajo najvišje standarde znanja – opisno ocenjevanje;
- dosežki: izjemni dosežki pri likovni, glasbeni, tehnični, športni vzgoji in drugih dejavnostih;
- učiteljevo mnenje, ki si ga je o učencu oblikoval med vzgojno-izobraževalnim procesom;
- tekmovanja: udeležba in dobri rezultati na regijskih in državnih tekmovanjih;
- hobiji: trajnejše aktivnosti, za katere ima učenec močan interes in v katerih dosega nadpovprečne rezultate;
- mnenje šolske svetovalne službe.

2. Identifikacija vključuje naslednja merila:

- ocenjevalne lestvice učiteljev (učitelji podajo oceno za učenca za različna področja),
- test intelektualnih sposobnosti (izvede psiholog),
- test ustvarjalnosti (izvede psiholog).

Po kriterijih koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci je prepoznan za nadarjenega učenca tisti, ki je vsaj na enem od kriterijev dosegel nadpovprečni rezultat.

3. Seznanitev in mnenje staršev:

Po identifikaciji učenca se s soglasjem staršev pripravi zanj individualiziran program, ki vsebuje prilagoditve znotraj pouka in obogatitvene dejavnosti, ki jih pripravljajo in izvajajo učitelji.

Pozitivna in spodbudna zaznava nadarjenosti v očeh učitelja lahko učencem zagotovi več samozavesti, motivacije in priložnosti za nadaljnji razvoj njihovih spretnosti in talentov. To lahko vključuje nudenje dodatnih izzivov, prilagojenih nalog ali celo možnosti za sodelovanje v posebnih programih za nadarjene učence.

Pomembno je, da učitelji razvijajo občutek za prepoznavanje različnih oblik nadarjenosti in talentov ter se zavedajo, da se lahko ti manifestirajo na različne načine. S tem lahko zagotovijo, da vsak učenec dobi priložnost za razvoj svojih edinstvenih sposobnosti.

Slika 3: Delavnica Sinhronizacija animiranih oglasnih sporočil.

3. 1 Neuspešen nadarjen otrok

Pri učno neuspešnih nadarjenih učencih pa pogosto najdemo naslednje značilnosti, ki jih ovirajo pri šolskem delu:

- nezainteresiranost za šolo in udeležbo v šolskih dogajanjih,
- strah pred spraševanjem,
- nizka samopodoba, pomanjkanje samozaupanja,
- nesposobnost tvornega delovanja pri skupinskem delu,
- učenca ni možno motivirati z običajnimi spodbudami (dobrimi ocenami, nagrajevanjem pridnosti, navdušenjem učitelja),
- slaba pozornost,
- hiperaktivnost,
- čustvena in socialna nezrelost. (Koncept, 1999)

In ravno zaradi tega Strmčnik poudarja, da je dolžnost vsake šole, da vsakemu učencu, šibkemu in zmožnejšemu, kar se da pomaga pri njegovem razvoju tako, da se v ta razvoj tudi aktivno vključi. (Strmčnik, 1987)

4 SMERNICE DELA Z NADARJENIMI

Delo z nadarjenimi učenci zahteva prilagojene pristope, ki upoštevajo njihove posebne potrebe, interese in potenciale. Podajam nekaj idej za delo z nadarjenimi učenci:

- Individualiziran pouk

Nadarjeni učenci pogosto potrebujejo zahtevnejše vsebine. To lahko vključuje bolj poglobljeno raziskovanje tem, dodatne naloge ali projekte, ki zahtevajo višjo raven analize, sinteze in vrednotenja.

- Dnevi dejavnosti

Organizacija dodatnih dejavnosti, kot so krožki, delavnice, poletne šole, tekmovanja in raziskovalni projekti, omogoča nadarjenim učencem, da razvijajo svoje sposobnosti na specifičnih področjih interesa.

- interesne dejavnosti, priprava na udeležbo na tekmovanjih, dodatni pouk
- kreativne delavnice (vključevanje nalog, ki spodbujajo ustvarjalno razmišljanje, inovativnost in originalnost. Učenci naj se soočajo z odprtimi vprašanji in izzivi, ki zahtevajo iskanje novih rešitev in pristopov.)

Slika 4: Erasmus - mednarodna delavnica.

- programi za razvijanje socialnih spretnosti (nadarjeni učenci lahko včasih doživljajo socialno izolacijo ali težave pri navezovanju stikov z vrstniki. Pomembno je ustvariti podporno okolje, ki spodbuja socialno vključenost, sodelovanje in empatijo.
- programi za osebni in socialni razvoj (interakcijske vaje, socialne igre, mladinske delavnice)
- seminarske naloge, raziskovalne naloge (Izkoristite digitalna orodja in platforme, ki omogočajo nadarjenim učencem dostop do dodatnih virov znanja, interaktivnega učenja in mednarodnega povezovanja z vrstniki ali strokovnjaki.)
- športne sekcije (kolikšen je vpliv genetike in kolikšen vzgoje – če bi bili vsi športniki sveta popolni kloni drug drugega, potem bi le okolje in trening odločala, kdo se bo uvrstil na olimpijske igre. In nasprotno, če bi vsi trenirali enako, ali bi bili res le geni odgovorni za razlike v njihovih dosežkih. Športniki se med seboj razlikujejo tako po treningu kot po genih. (Epstein, 347)

Slika 5: Plesna skupina.

Spodbujanje nadarjenih učencev, da povezujejo znanja iz različnih predmetov, jim omogoča boljše razumevanje in razvoj njihovih talentov. Dobro bi bilo, da bi učitelji omogočili diferencirano poučevanje, kjer se vsebine prilagajajo glede na stopnjo zahtevnosti in globino, kar omogoča nadarjenim učencem hitrejši napredek in večji izziv. Velikokrat sem zasledila, da naj bi spodbujali ustvarjalnost, kritično mišljenje in reševanje težav, saj nadarjeni učenci pogosto potrebujejo zahtevnejši intelektualni izziv. Nadarjenim učencem je zanimivo tudi delo v obliki projektnih nalog ali raziskovalnih nalogah. Seveda je smiselno, da delo povežemo z njihovimi interesi. Smiselno bi bilo napisati prilagojene učne načrte oziroma fine kurikule, ki vključujejo dodatne ali zahtevnejše vsebine, mentorstvo ter sodelovanje na tekmovanjih ali posebnih programih za nadarjene. Ta trenutek temu še nismo kos, saj sama sodelujem pri prenovi učnih načrtov in akademiki še niso naklonjeni takšnemu delu. Poleg intelektualnih potreb je treba posvetiti pozornost tudi čustvenemu in socialnemu razvoju nadarjenih učencev. Zagotoviti je treba podporo za razvijanje socialnih veščin, reševanje težav, ki izhajajo iz perfekcionizma, ter spodbujati zdrav odnos do učenja in uspeha. Namreč nadarjeni v šolskem okolju prevečkrat veljajo za piflarje in niso zaželeni pri druženju. Pomembno je tudi sodelovanje s starši nadarjenega otroka in obveščanje o njegovem napredku. To sicer že izvajamo pri učencih na rednih govorilnih urah, a ker so ti otroci drugačni, je to sodelovanje še pomembnejše. Skrbno načrtovano in celovito delo z nadarjenimi učenci omogoča, da razvijejo svoj potencial, medtem ko ostajajo motivirani.

5 KAKO SPODBUJATI NADARJENE UČENCE PRI SLOVENŠČINI?

Slika 6: Slovenščina ima dolg jezik.

5. 1 Uporaba diferenciranega poučevanja za podporo nadarjenim učencem

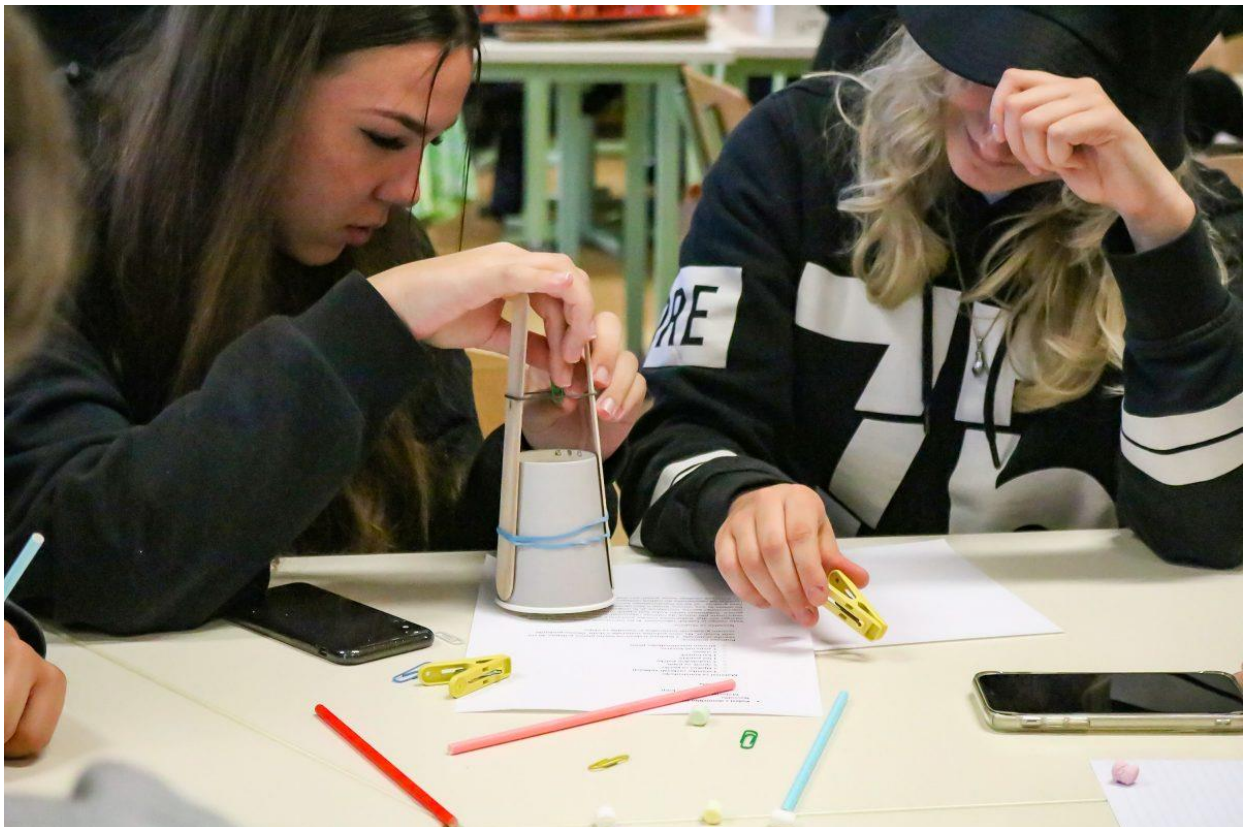
Tomlinsonova (Tomlinson, 2001) predstavlja praktične strategije za prilagajanje učnih vsebin, procesov in izdelkov, da bi ustrezale različnim sposobnostim in potrebam učencev. Poudarja pomen fleksibilnosti pri poučevanju ter spodbuja ustvarjanje učnega okolja, kjer se lahko vsak učenec razvija glede na svoje zmožnosti in interese. Poleg tega Tomlinsonova ponuja konkretne primere in orodja za učinkovito diferenciacijo pouka.

Skupinsko delo omogočajo učencem delo na različnih nalogah in aktivnostih, ki so prilagojene njihovim potrebam, interesom in stopnjam pripravljenosti. Na primer v matematični skupini bi lahko nekateri učenci vadili osnovne računske operacije, medtem ko bi drugi reševali kompleksnejše matematične probleme.

Tomlinsonova predlaga uporabo nalog z različnimi stopnjami zahtevnosti, kjer se učenci lahko odločijo za nalogo, ki najbolj ustreza njihovem znanju in sposobnostim. Na primer pri

literarnem eseju lahko nekateri učenci analizirajo osnovno strukturo zgodbe, medtem ko se drugi osredotočijo na globlje teme in simbole.

Učenci so razporejeni v skupine, ki temeljijo na njihovih trenutnih potrebah in ciljih učenja (fleksibilno skupinsko delo). Skupine se lahko spreminjajo glede na temo, učno enoto ali projekt, kar omogoča učencem delo s podobno mislečimi vrstniki ali tistimi, ki lahko prispevajo k njihovemu učenju na poseben način.

Slika 7: Delo po skupinah.

Učitelji lahko učencem omogočijo dostop do različnih učnih virov, kot so knjige, videoposnetki, spletni viri in ročno izdelani materiali. Ti viri so prilagojeni različnim slogom učenja in ravnem znanja, kar učencem omogoča, da izberejo vire, ki jim najbolj ustrezajo.

Tomlinsonova predlaga, da učitelji prilagodijo naloge in ocenjevanje glede na posamezne zmožnosti učencev. Ko primer navaja, da nekateri učenci lahko nalogo dokončajo z vizualno

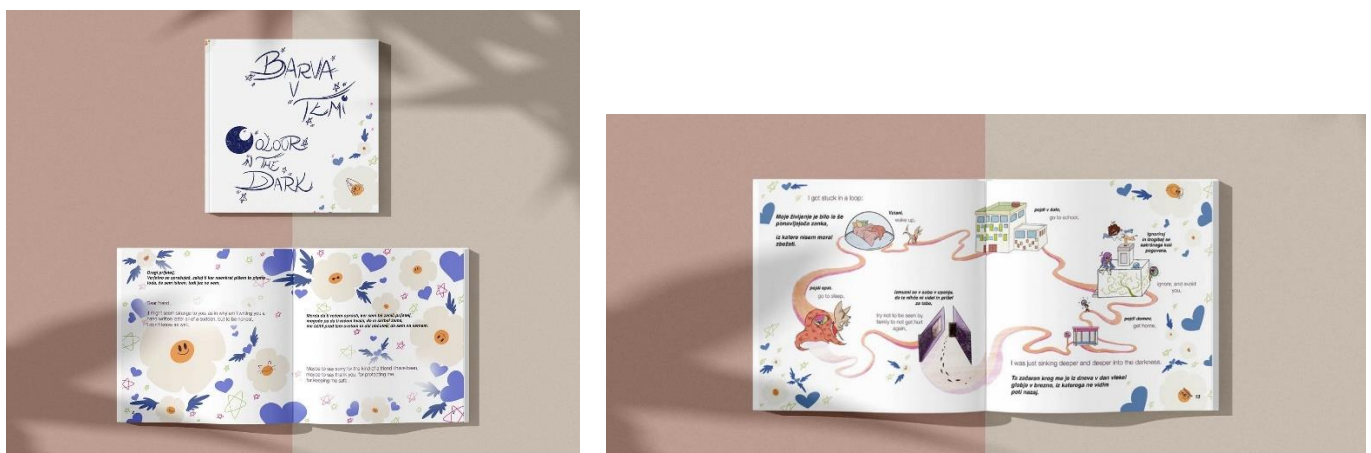
predstavitvijo, drugi z ustnim poročilom ali pisnim delom. Ocenjevanje je prav tako diferencirano, pri čemer se upošteva individualni napredek učenca.

Za učence, ki hitro osvojijo osnovno snov, Tomlinsonova priporoča naloge, ki omogočajo poglobitev in širitev znanja, kot so raziskovalni projekti ali bolj kompleksni problemi. (Tomlinson, 2001)

Ti primeri pomagajo ustvariti učni proces, ki je prilagodljiv, odziven in usmerjen v individualne potrebe vsakega učenca v razredu.

5. 2 Primeri uspešnih didaktičnih strategij in prilagoditev učnih načrtov

Kramberger (Kramberger, 2004) podrobno obravnava različne metode, pristope in strategije za poučevanje slovenskega jezika ter književnosti na osnovni in srednji šoli. Osredotoča se na razvoj jezikovnih spretnosti (branje, pisanje, govor in poslušanje) ter na poučevanje književnosti (poudarja analizo in interpretacijo književnih besedil). Prav tako ponuja vpogled v sodobne didaktične pristope, integracijo medpredmetnih povezav ter uporabo novih tehnologij pri pouku.

Sliki 8: Medpredmetno povezovanje.

Kramberger poudarja uporabo problemskega učenja, kjer učenci aktivno raziskujejo in rešujejo probleme, povezane z jezikom in književnostjo. To spodbuja kritično mišljenje in omogoča globlje razumevanje učne snovi.

Povezovanje slovenskega jezika in književnosti z drugimi predmeti, kot so zgodovina, umetnost ali družboslovje, pomaga učencem razumeti širši kontekst literarnih del in jezikovnih fenomenov.

Kramberger predlaga strategije za razvijanje kritičnih bralnih veščin, kjer se učenci naučijo analizirati, interpretirati in vrednotiti literarna besedila.

Spodbujanje ustvarjalnega pisanja je pomemben del pouka, saj omogoča učencem izražanje lastnih idej, občutkov in misli skozi različne literarne oblike (poezija, kratke zgodbe, eseji in dramatika).

Uporaba novih tehnologij: Kramberger zagovarja vključevanje sodobnih tehnologij v pouk, kot so uporaba multimedije, e-gradiv, spletnih orodij in aplikacij, ki učencem omogočajo interaktivno učenje in sodelovanje.

Prilagajanje učnih vsebin in nalog glede na individualne potrebe, interese in zmožnosti učencev je ključno za učinkovito poučevanje.

Spodbujanje skupinskega dela, kjer učenci sodelujejo pri projektih, diskusijah ali analizi besedil, prispeva k razvijanju komunikacijskih spretnosti in sodelovalnih veščin.

Poseben poudarek daje Kramberger izboljšanju bralnega razumevanja, kjer učenci postopoma razvijajo sposobnost prepoznavanja glavnih idej, povezovanja informacij in oblikovanja lastnih zaključkov.

Pri ohranjanju motivacije in spodbujanju aktivnega sodelovanja učencev, je pomembno vključevanje iger in tekmovanj v pouk slovenščine.

Zelo pomembno pri razvoju nadarjenosti se mi zdi spodbujanje kritičnega mišljenja in analitičnih veščin pri obravnavi literarnih del.

5. 3 Prensky in načini razvijanja nadarjenosti

Prensky (Prensky, 2010) zagovarja model, kjer učitelji in učenci sodelujejo kot partnerji v izobraževalnem procesu (partnerstva za učenje). Namesto tradicionalnega pristopa, kjer učitelji zgolj prenašajo znanje, Prensky predlaga, da učitelji delujejo kot mentorji, ki vodijo učence pri raziskovanju, ustvarjanju in uporabi znanja. Prensky predlaga, da učitelji delujejo kot mentorji, ki vodijo učence pri raziskovanju, ustvarjanju in uporabi znanja. Ta pristop temelji na uporabi tehnologije kot orodja za učenje, ki spodbuja kritično mišljenje.

Prensky zagovarja pristop, kjer učitelji in učenci delujejo kot partnerji. Učitelji so mentorji, ki usmerjajo učence pri raziskovanju in odkrivanju znanja. S tem so učenci bolj odgovorni za svoje učenje.

Prensky predlaga, da učitelji vključijo v pouk tehnologijo, ki jo učenci že poznajo (uporaba spletnih virov, družbenih omrežij, blogov, videoposnetkov, iger, mobilnih aplikacij ...)

Projektno učenje je učenje, kjer učenci delajo na resničnih primerih, ki jih zanimajo. S tem spodbujajo globlje učenje in povezovanje znanja z resničnim svetom. Učenci pri takšnem delu sodelujejo s sošolci, kar krepi njihove sposobnosti za reševanje problemov in dobro timsko delo.

Prensky priporoča uporabo točkovanja in spodbuja redne povratne informacije, ki so prilagojene individualnemu napredku učenca. Prilagodljivo ocenjevanje pomeni, da učenci dobijo več priložnosti za izboljšanje in napredovanje, namesto da bi bili ocenjeni le na podlagi enkratnega testa ali naloge.

Uporaba različnih načinov dela, kot so besedilo, zvok, video, slike, interaktivni elementi. Vse to omogoča učencem, da sami izberejo, kakšen način učenja jim najbolj ustreza.

Spodbujanje sodelovanja in izmenjave znanja med učenci. S tem načinom izmenjujejo ideje in si podajajo povratne informacije, kar krepi njihovo razumevanje in ustvarjalnost.

Prensky se zavzema za prilagoditev učnih načrtov individualnim potrebam učencev.

5. 4 Most med duševno motnjo in nadarjenostjo

Gail Saltz (Saltz, 2019) se osredotoča na to, kako lahko nevrološke motnje, kot so ADHD, disleksija, anksioznost, depresija, avtizem in bipolarna motnja, niso zgolj ovire, ampak lahko prispevajo k izjemnim dosežkom in ustvarjalnosti.

Vsebuje številne primere znanih osebnosti, ki so imele različne duševne motnje in so kljub tem izzivom dosegle vrhunske uspehe (umetniki, znanstveniki in drugi posamezniki). Pomembno je, da učitelji podpremo posameznike z duševnimi motnjami. Prava podpora in razumevanje lahko posameznikom pomagata premagati izzive.

Saltz piše o tem, da če bi iz zgodovinskih knjig črtali vse ljudi z duševnimi motnjami, bi ostali brez pisane zgodovine. Ostali bi brez Hemingwaya, Virginie Woolf, Beethovna ... (Saltz, 2019).

5. 5 Sodobni učitelj

Učitelj je vpleten v proces vseživljenjskega učenja in šolski sistem ga postavlja v ospredje kot socialno inteligentnega in pedagoško-psihološko pristojnega. Kukanja Gabrijelčič meni, da to pomeni, da ni dovolj le učiteljevo vsebinsko znanje predmeta, vendar tudi dobro poznavanje splošnih pedagoško-psiholoških znanj, usposobljenost za načrtovanje kurikula, poznavanje in obvladanje didaktičnih pristopov učencev. (Kukanja Gabrijelčič, 2015)

V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji je ravno kompetenca učiteljev izrazito izpostavljena. Namreč od učiteljev se zahteva najvišja stopnja strokovne usposobljenosti za prepoznavanje in individualizirano vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci. Njegova naloga je ustvariti učno okolje, ki omogoča diferenciacijo in osebni pristop do poučevanja. Le tako bodo lahko nadarjeni učenci razvili svoje sposobnosti in interese. Vloga učitelja ni zgolj posredovanje znanja, temveč tudi mentorstvo in vodenje nadarjenih učencev pri razvoju njihovih talentov.

Sodobni učitelj mora torej biti prilagodljiv, inovativen in pozoren na individualne potrebe nadarjenih učencev.

6 EMPIRIČNI DEL

6. 1 Opredelitev raziskovalnega področja

Lahko bi rekla, da so nadarjeni gonilna sila napredka in da na nadarjenih otrocih leži naša prihodnost. Brez teh posameznikov človeštvo ne bi bilo tam, kjer je. Ne bi bilo novih in novih izumov. Še vedno menim, da se nadarjenosti posveča premalo pozornosti.

V teoretičnem delu sem najprej nadarjenost kot pojem predstavila, v empiričnem pa bom skušala preveriti, kako je nadarjenost spodbujana s strani učiteljev.

6. 2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen raziskovalne naloge je raziskati nadarjenost v različnih kontekstih (intelektualna, ustvarjalna, umetniška, športna nadarjenost) in ugotoviti, kako to razumejo učitelji. Hkrati je namen tudi preučiti značilnosti in vedenja, ki označujejo nadarjene učence, vključno z njihovimi intelektualnimi sposobnostmi, ustvarjalnostjo, motivacijo in čustvenimi potrebami. Preučiti orodja za prepoznavanje nadarjenih učencev in opozoriti na skrite nadarjenosti. Hkrati je bil cilj podati nekaj predlogov za poučevanje oziroma delo, ki ustreza potrebam nadarjenih učencev, kot so projektno delo, raziskovalno učenje in uporaba tehnologije.

Raziskovanje nadarjenih učencev je ključno za razvoj učinkovitih izobraževalnih praks, ki lahko vsakemu nadarjenemu učencu omogočijo, da doseže svoj polni potencial. S tem pristopom lahko šole bolje odgovorijo na potrebe teh učencev ter prispevajo k njihovemu celostnemu razvoju in uspehu.

6. 3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu, hipoteze

Učiteljsem sem postavila enaka vprašanja, kot v diplomski nalogi leta 2005. Zanimalo me je, koliko se je v šolskem okolju spremenilo delo z nadarjenimi učenci in ali imamo učitelji več možnosti za izobraževanje na omenjenem področju.

Vprašalnik sem sestavila za učitelje slovenščine.

V 1. vprašanju me je zanimalo, ali **je v katerem razredu, ki ga učitelj uči, učenec, ki kaže umetniško, psihomotorično ali intelektualno nadarjenost**. Predvidevam, da bo največ otrok na intelektualnem področju.

Pri 2. vprašanju me je zanimalo, ali **je v razredu, ki ga učitelj poučuje, učenec, ki je nadarjen za slovenščino**. Predvidevam, da je v razredu vsaj en učenec, ki je nadarjen za sloveščino.

Pri naslednjem vprašanju me je zanimalo, kako **učitelj prepozna nadarjenega**. Ali jim prepoznavnost predstavljajo ocene, vedenje, ali jih prepoznajo po tem, ker se ves čas učijo, postavljajo zanimiva vprašanja, ali po čem drugem. Prosila sem jih, naj odgovor utemeljijo. Predvidevam, da nadarjene prepoznajo po zanimivih vprašanjih.

Pri 4. vprašanju me je zanimalo mnenje učiteljev, in sicer kaj menijo, zaradi katere stvari od naštetih imajo nadarjeni privilegije (ko so vprašani, vedno vse znajo; doma jih imajo vsi radi, ker imajo dobre ocene; vedno dobijo, kar hočejo; ni se jim treba učiti določenih stvari; učitelji jim ocene podarijo). Prosila sem jih, naj odgovor utemeljijo. Predvidevam, da se nadarjenim ni treba učiti določene snovi.

Pri 5. vprašanju sem anketirance vprašala, kaj mislijo, da zavira učenčevo nadarjenost (otrok prihaja iz revnejše družine; družina je v posebni gmotni stiski; otrok živi pod posebno psihično obremenitvijo; otrok ima strah pred spraševanjem; prelahak učni načrt; vpliv staršev, ki pričakujejo, da bo njihov otrok ves čas popoln; zavist in ponižanje sošolcev). Prosila sem jih, naj odgovor utemeljijo. Predvidevam, da učenčevo nadarjenost zavira, če živi pod psihično obremenitvijo.

Pri naslednjem vprašanju me je zanimalo, ali imajo **dovolj znanja o nadarjenih**. Prosila sem jih, naj odgovor utemeljijo, da sem lažje razumela, kaj za njih pomeni »znanje«. Predvidevam, da imajo učitelji dovolj znanja o nadarjenih.

Pri 7. vprašanju me je zanimalo, ali **se jim zdi, da se na njihovi šoli naredi dovolj za nadarjene otroke ter kaj počnejo**. Predvidevam, da se na šolah premalo naredi za nadarjene učence.

Ker sem po pripovedovanju kolegic zasledila, da nadrejeni ne podpirajo dela z nadarjenimi, me je zanimalo, kakšno bo mnenje v anketi. Torej, 8. vprašanje je bilo, ali **vas nadrejeni v tem podpira?** Prosila sem jih, naj odgovor utemeljijo. Predvidevam, da ravnatelji podpirajo delo z nadarjenimi.

Pri naslednjih vprašanjih me je zanimalo, ali **učitelji spodbujajo nadarjenost, s kakšno obliko pouka jo spodbujajo** (individualizacija, diferenciacija ali individualizacija in diferenciacija), kako nadarjenost pri učencu razvijajo (z igro; domišljijo, ustvarjalnostjo, kreativnostjo; s težjimi nalogami ali čim drugim). Predvidevam, da spodbujajo nadarjenost v okviru individualizacije in diferenciacije.

Pri 12. vprašanju me je zanimalo, kako **vi razvijate nadarjenost pri pouku slovenščine**. Prosila sem jih, naj odgovor utemeljijo.

Pri 13. vprašanju me je zanimalo, ali **z nadarjenimi delajo izven rednega pouka**. Prosila sem jih, naj odgovor utemeljijo. Predvidevam, da z nadarjenimi delajo v času rednega pouka.

Pri 14. vprašanju sem anketirance povprašala, **na kakšen način razvijajo nadarjenost pri slovenščini**. Prosila sem jih, naj odgovor utemeljijo.

6. 4 Raziskovalna metoda

Uporabila sem deskriptivno metodo, pri kateri gre za proučevanje na nivoju opisovanja stanja oziroma iskanja odgovorov na vprašanja, kakšno je nekaj, torej brez vzročnega razlaganja.

Ker sem na eni strani proučevala na nivoju razčlenjevanja sestavljenih pojavov na njihove sestavne dele, na drugi strani pa na nivoju združevanja enostavnih miselnih sestavin v sestavljene, sem uporabila tudi metodo analize in sinteze.

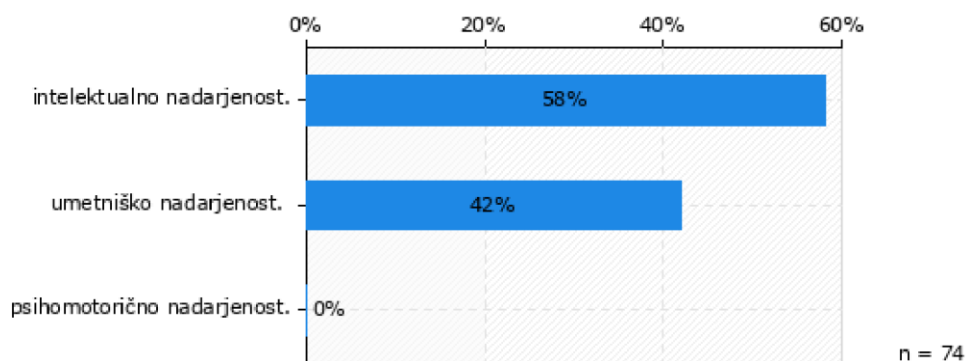
Proces pridobivanja podatkov sem začela izvajati 21. 7. 2024 do 28. 7. 2024. Sodelovalo je 76 učiteljev slovenščine. Anketo sem ustvarila v spletnem okolju 1KA.

Slika 9: Dramski krožek.

7 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

1. Ali je v katerem razredu, ki ga poučujete, učenec, ki kaže: (n = 74)

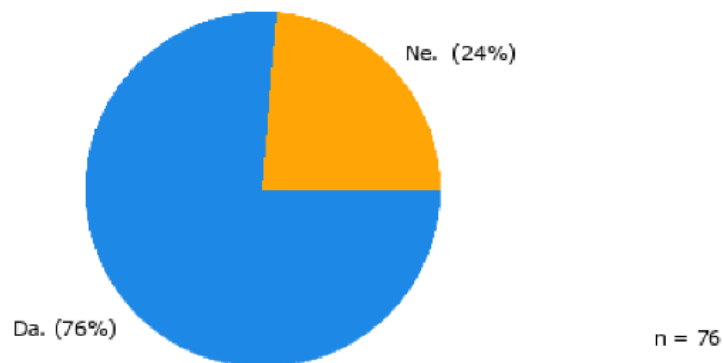
58 % učencev je intelektualno nadarjenih, 42 % učencev je umetniško nadarjenih in nihče ni označil psihomotorične nadarjenosti.

Kot sem predvidevala, je največ otrok intelektualno nadarjenih, v letu 2024 je to 58 %, medtem ko jih je leta 2005 bilo ravno tako največ, in sicer 56 %.

Sledijo učenci, ki so umetniško nadarjeni, 42 %, v letu 2005 je bilo teh učencev 32 % in na koncu učenci s psihomotorično nadarjenostjo, letos 0 %, leta 2005 12%.

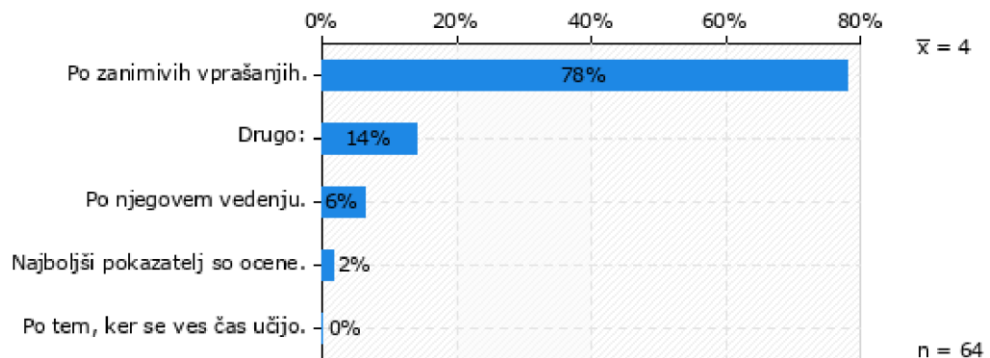
Predvsem me je presenetilo, da nihče ni označil psihomotorične nadarjenosti. Ta se nanaša na izjemne sposobnosti v gibanju, koordinaciji in nadzoru telesa. Gre za kombinacijo psiholoških in motoričnih (gibalnih) spretnosti, ki omogočajo učencu, da izvaja kompleksne in natančne fizične dejavnosti z visoko stopnjo spretnosti.

2. Ali je v razredu, ki ga poučujete, učenec, ki je nadarjen za slovenščino? (n = 76)

76 % učiteljev poučuje za slovenščino nadarjenega učenca, medtem ko 24 % ne v raziskavi leta 2024. V času pisanja diplomske naloge, torej leta 2005, je bilo učiteljev, ki poučujejo učenca nadarjenega za slovenščino 81 % in 19 % učiteljev, ki ga niso poučevali.

3. Kako prepoznate nadarjenega? (n = 64)

Nihče od učiteljev ni odgovoril, da nadarjenega učenca prepozna po tem, ker se ves čas učijo (enako je bilo leta 2005), zelo nizek procent (2 %) je odgovorilo, da so najboljši pokazatelj ocene (leta 2005 0 %) oziroma jih prepoznajo po vedenju (6 %, enako leta 2005). 78 % učiteljev prepozna nadarjenega učenca po zanimivih vprašanjih, leta 2005 je teh učiteljev 75 %, in 14 % drugače (leta 2005 19 %).

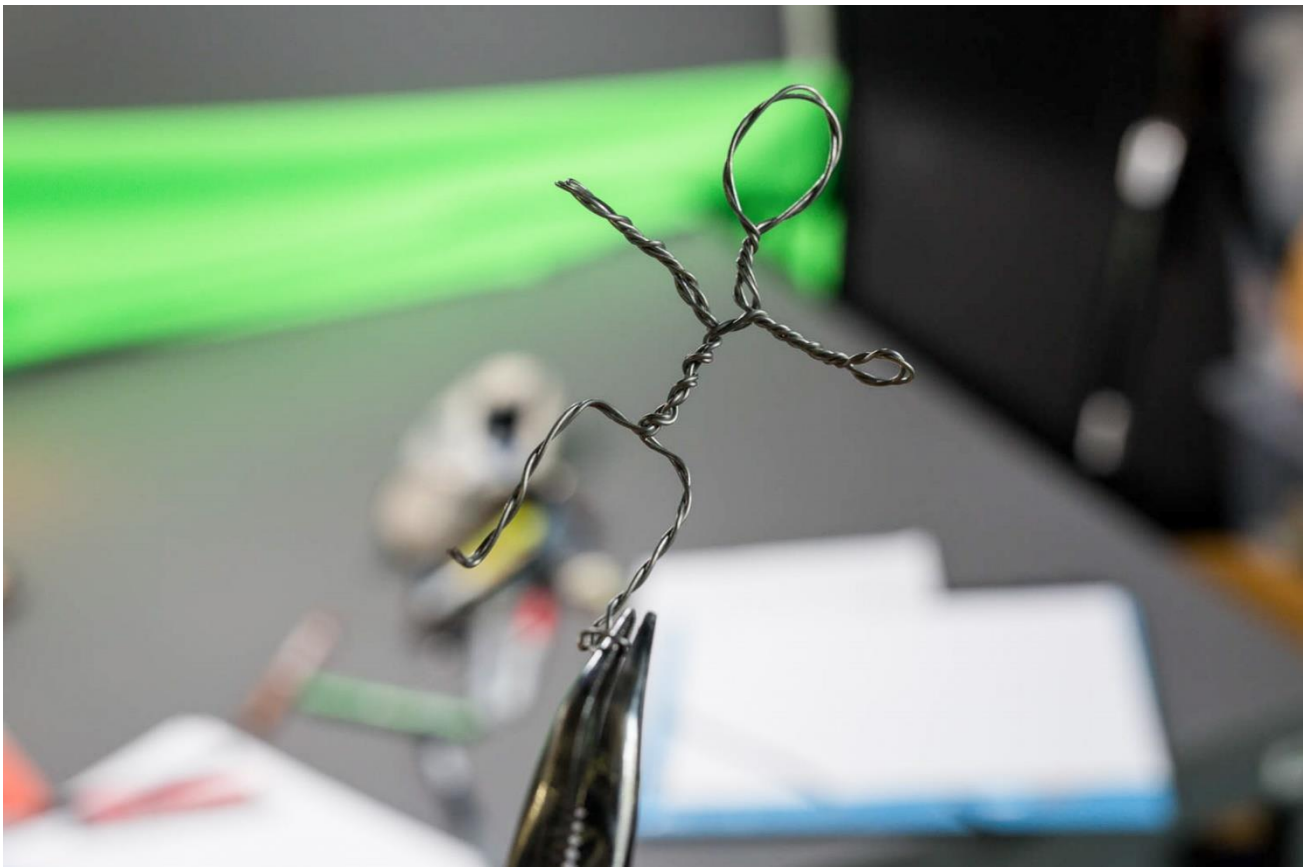
14 % učiteljev nadarjenega učenca prepozna drugače:

- po ustvarjalnih pisnih in ustnih odzivih;
- iz kombinacije (ocene, vprašanja, vedenje, odnos);
- po literarnih izdelkih;
- po razgledanosti, znanju, načinu razmišljanja;
- po sklepanju, načinu dela, povezovanju snovi;
- po sodelovanju.

Učitelji so utemeljili, da nadarjenega učenca prepoznajo:

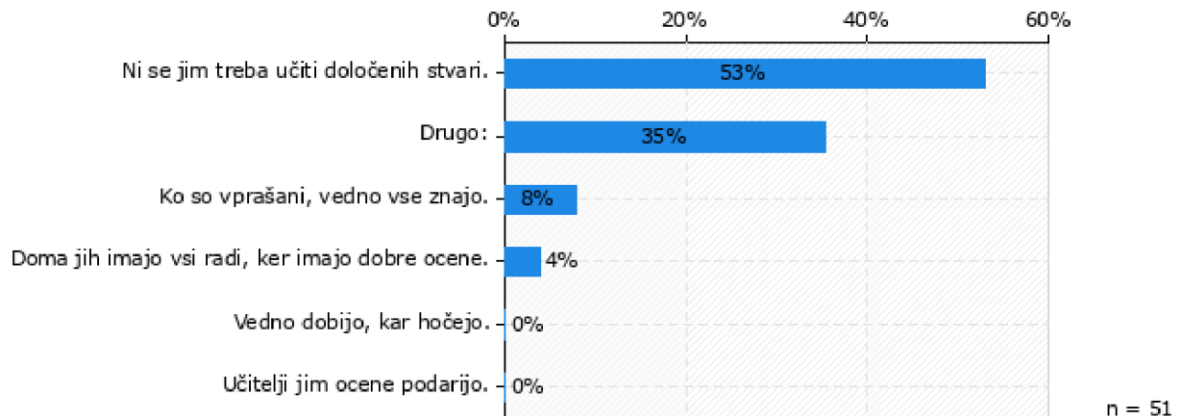
- po izvirnem sodelovanju, bogatem besednem zakladu in bujni domišljiji.
- po razmišljanju o določeni tematiki, nenavadnega razmišljanja.
- po tem, da zna takoj povezati predhodno znanje z novim, pozna odgovore na še neobdelano snov.
- po tem, ker se takoj spomni vsebine prebranih del ali pravil slovnice.

- po razmišljanju izven okvirja (je radoveden in postavlja vprašanja, iz katerih je razvidno, da tematiko razume do mere, ko jo zna navezovati na druga področja in logično uporabljati.)
- po zanimanju, on si želi znanja in je motiviran za delo.
- dobrem slogu, bogatem besedišču, njegova literarna dela odstopajo od povprečja.
- vprašanjih, ki so višjega nivoja, poglobljena vprašanja, pridobljene informacije nato uporabi.
- zmožnosti tvorbe vzročno-posledičnih povezav, utemeljitev, argumentiranja.
- razgledanosti, saj vedo več, kot so se naučili v šoli.
- kritičnem mišljenju.
- samostojnem delu in slabše razviti socialni veščini.

Slika 10: Prepoznavanje nadarjenih učencev.

4. Kaj menite, zaradi katere stvari od naštetih imajo nadarjeni privilegije? (n = 51)

53 % učiteljev je mnenja, da imajo nadarjeni privilegije zato, ker se jim določenih stvari ni treba učiti (leta 2005 je bilo teh učiteljev 59 %). Zelo nizek procent, 8 % učiteljev, je mnenja, da je privilegij to, da vedno vse znajo, leta 2005 je bilo to mnenje zastopano s 13 %. In s 4 % to, da jih imajo doma vsi radi zaradi lepih ocen (leta 2005 0 %).

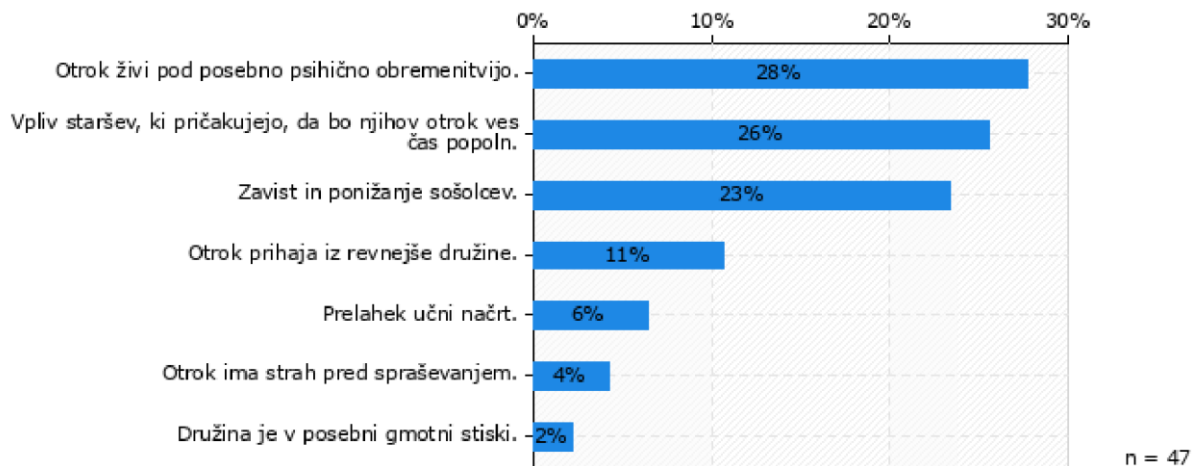
35 % je drugačnega mnenja, in sicer:

- se lažje prebijajo skozi šolski sistem;
- izkoriščajo svoj um;
- doživljajo krivico in jim ni lahko;
- razmišljajo izven okvirja;
- nimajo privilegijev;
- imajo smisel za pisanje;
- za uspeh morajo vložiti manj energije;
- zainteresiranost, pripravljenost, konstruktivnost;
- možnost osebne rasti in razvijanja sposobnosti;
- notranje bogastvo, iznajdljivost;
- vse jih zanima in navdušuje.

Učitelji so utemeljili svoj odgovor z/s:

- nadarjen otrok bo vedno umsko korak pred ostalimi.
- nadarjeni učenci nimajo privilegijev, če izkoristijo svojo nadarjenost, so na določenem področju bolj uspešni.
- nadarjen je tisti, ki ima moč voditelja, ki se ne ozira na večino, ima svojo pot, a ima moč, da pripravi tudi ostale, da pogledajo vsebino njegove poti.
- pogosto učenci naklonjenost staršev pogojujejo s svojimi ocenami.
- zaradi radovednosti imajo široka obzorja in drugačen pogled na svet. Posledično imajo inovativne rešitve in zamisli.
- pri nas nadarjeni učenci nimajo posebnih privilegijev.
- znajo logično povezati.
- menim, da jih tema zanima in se zaradi tega tudi lažje učijo.
- so hitro dojemljivi.
- starši se počutijo bolje, če ima otrok lepe ocene.
- take učence, ki vedno vse znajo, imamo učitelji radi.
- prej se naučijo kot drugi.
- učenec, ki je nadarjen, veliko manj časa porabi za utrjevanje in naloge, saj snov hitro razume in si podatke hitreje zapomni. Tudi pri pisanju spisov ga ne rabi skrbeti, da se o podani temi ne bo znal izražati.
- menim, da je učenca treba obravnavati relativno individualno. Njegove prirojene sposobnosti mu v očeh učitelja ne bi smele nuditi privilegijev, lahko so seveda prednost pri pridobivanju ocen, a ne razlog za posebno naklonjenost s strani učitelja.
- ker že znajo in razumejo.
- vseeno se morajo učiti za svoje ocene, opravljati vse dodeljene naloge, včasih od njih pričakujemo še več.
- nadarjeni pogosto hitreje dojemajo snov.
- s poslušanjem in sodelovanjem dosežejo uspeh že pri pouku.

5. Kaj mislite, da zavira učenčevo nadarjenost? (n = 47)

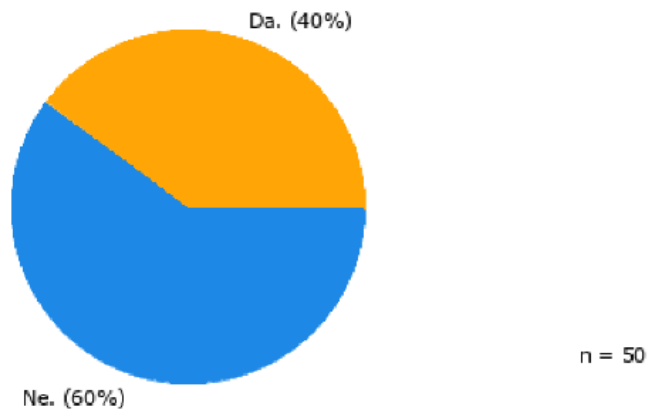
28 % učiteljev je mnenja, da učenčevo nadarjenost zavira, če otrok živi pod posebno psihično obremenitvijo (leta 2005, je tako odgovorilo ravno tako 28 % učiteljev). Temu sledi vpliv staršev, ki pričakujejo, da bo njihov otrok ves čas popoln (26 % leta 2024 in 38 % leta 2005). Leta 2005 je bilo le 6 % učiteljev mnenja, da sta zavist in ponižanje zaviralca učenčeve nadarjenosti, medtem ko je leta 2024 kar 23 % učiteljev tega mnenja. Naslednji zaviralci so še, da otrok prihaja iz revnejše družine, in sicer je takšnega mnenja 11 % učiteljev (leta 2005 6 %), da imamo prelahek učni načrt 6 % učitelje (leta 2005 13 %), da ima otrok strah pred spraševanjem 4 % učiteljev (leta 2005 6 %) in le 2 % učiteljev meni, da nadarjenost zavira življenje v stiski (leta 2005 6 %).

Učitelji so utemeljili zaviralce učenčeve nadarjenosti takole:

- Piflar je pogosta oznaka za nekoga, ki pozna odgovore, in kmalu ta raje utihne.
- Starši izvajajo pritisk na učenca, učenec se prej ali slej zlomi.
- Vsi otroci so nadarjeni.
- Če nadarjenih otrok pravilno ne usmerimo, se nadarjenost ne bo razvila.
- Psihična obremenitev pomeni, da ima učenec manj energije za razvoj nadarjenosti.
- Vse od navedenih odgovorov so psihične obremenitve, ki lahko zavirajo razvoj določenih osebnostnih lastnosti, ker je otrok neprestano v krču.

- Nadarjenost najbolj zavira rigidnost pouka, kjer hitro dobi informacijo, da se ne splača iskati novih, originalnih pristopov in rešitev.
- Opažam težave učencev, ki so sicer nadarjeni, ampak doma nimajo potrebne podpore za učenje, opravljanje nalog (permisivna vzgoja).
- Rekla bi, da učitelji tekom pouka učencem ne nudijo nalog višje taksonomske stopnje, dodatnega poglobljanja snovi ...
- Pogosto so na tapeti, da so piflarji, da lezejo učiteljem »v rit«, sistem jim je nenaklonjen, zaradi tega ker učitelji porabimo preveč časa za vzgojno in učno problematiko, na te otroke je pa sistem pozabil.
- Pogosto gre za učence, ki zaradi nekaterih ovir ne morejo pokazati svojih danosti. Gre lahko za vse točke, ki ste jih ponudili. Otrok sam sebe pritiska, ni nujno, da ga drugi.
- Sami in družina imajo zelo visoko postavljene cilje.
- Se ne sprostijo, ker imajo ves čas v mislih, da morajo biti popolni.
- Menim, da jih zavirajo pričakovanja, tudi zavist in ponižanje sošolcev, nimam pa izkušenj, da bi kateri od teh otrok izhajal iz domačega nespodbudnega okolja.
- Učenec se v puberteti potegne nazaj in noče izstopati.

6. Ali imate dovolj znanja o nadarjenih? (n = 50)

40 % učiteljev meni, da ima dovolj znanja o nadarjenih, medtem ko 60 % učiteljev, da znanja nima dovolj. Leta 2005 je bilo mnenja, da ima dovolj znanja o nadarjenih le 6 % učiteljev in 94 %, da ga nima.

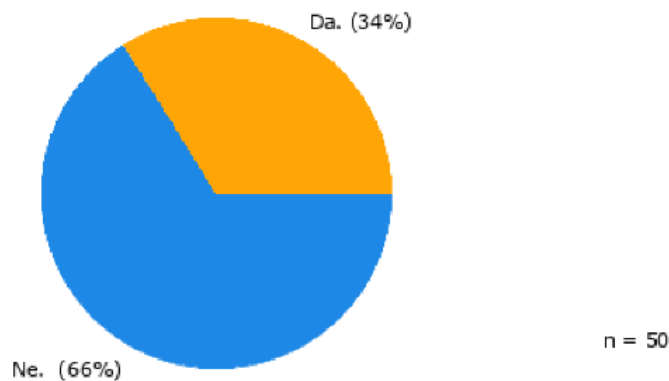
Veseli me, da smo se v teh letih bili pripravljene naučiti nekaj več tudi na tem področju.

So pa vendarle vseeno zanimive utemeljitve vprašanih, zakaj je tako:

- Menim, da nam tekom izobraževanja ni ponujen dovolj znanja o izobraževanju nadarjenih otrok in se moramo na tem mestu učitelji bolj zanašati na lastne sposobnosti in kreativnost.
- Menim, da je premalo izobraževanj na to temo, saj so v ospredju dijaki z učnimi težavami.
- Znanja ni nikoli dovolj. Biti učitelj je pot nenehnega samoučenja, izobraževanja ... je način življenja.
- Veliko delam z njimi, vodim tudi predavanja ...
- Ni veliko izobraževanj.
- O tem področju sem se v času študija dobro poučila.
- Z njimi ničesar posebnega ne delam, razen pogovori o stvareh, ki jih zanimajo, dodatna priporočila za bralno značko ...
- Se stalno izobražujem, iščem informacije, ki jih potrebujem.
- Učitelji se pretežno posvečamo učencem s težavami.

- Izobraževanja in gradiva.
- Moj otrok sodi v to kategorijo in ga prepuščam, da koristi svojo nadarjenost v celoti.
- O tem področju se veliko dodatno izobražujem ter načrtno analiziram primere iz prakse.
- Premalo dodatnega izobraževanja.
- Nadarjenost se kaže tudi drugje, kjer pa ni moje področje.
- Gre bolj po občutku.
- Menim, da je dober učitelj tisti, ki vidi odstopanja in učenca zna motivirati (glede na videno, interese dotičnega učenca itn.).
- Delam po občutku in glede na izkušnje.
- Nisem ga pridobila v času študija, izobraževanj je pa razmeroma malo.
- Veliko izobraževanj, sodelovanje v razvojnih nalogah zavoda.
- Znam prepoznati nadarjenega.
- Lahko bi še obiskala kakšno delavnico.
- Na fakulteti smo ogromno govorili o otrocih s posebnimi potrebami, veliko manj pa o prilagoditvah za nadarjene in o področjih, kjer so otroci lahko nadarjeni.
- Spremljam izobraževanja, veliko berem.
- Sproti pridobivam.
- Precej sem se izobraževala v tej smeri.
- Ni veliko izobraževanj. Na enem sem bila, a so predstavili le teorijo, ne pa konkretne prakse, kako delati z njimi.
- Dodatno študiram inkluzivno pedagogiko in sem se pri predmetu metode dela z nadarjenim dovolj seznanila s področjem nadarjenih.

7. Ali se vam zdi, da se na vaši šoli naredi dovolj za nadarjene otroke? (n = 50)

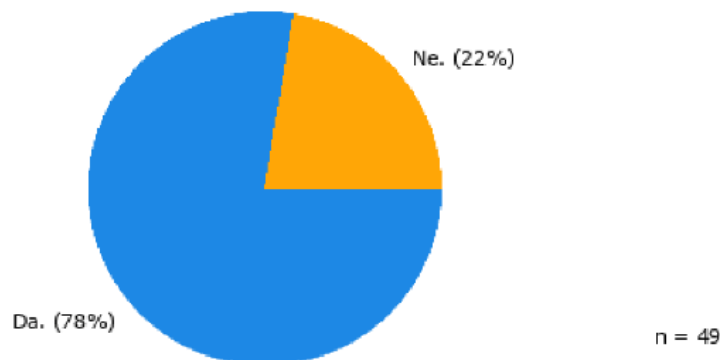
34 % učiteljev (leta 2005 22 %) meni, da se na njihovi šoli naredi dovolj za nadarjene, medtem ko se 66 % (leta 2005 78 %) ne strinja s tem.

Glede na procent je branje utemeljitev spodbudno:

- Ponujamo jim različne dejavnosti, tako da imajo učenci, ki imajo interes, dovolj priložnosti za razvoj svojih močnih področij.
- Dela se predvsem z učenci z učnimi težavami.
- Tabori, sobotne šole, strokovne ekskurzije za nadarjene.
- Obiskujejo kamp ...
- Nadarjeni so vabljeni k sodelovanju na različnih področjih (prireditve, proslave, razstave, predstave, natečaji, tekmovanja, ekskurzije, delavnice ...).
- Spodbujanje zanimanja, zanimive naloge, ki spodbujajo radovednost.
- Ni individualizacije, poglobljanja snovi, taborov ...
- Dosti več časa se posvečamo učno šibkim, biti bi morali na posebnih šolah.
- Večinoma so tisti, ki so prepoznani za nadarjene, vključeni v priprave na tekmovanja in pri tem se delo z njimi konča. Ne spodbuja se kreativnosti, samostojnosti. Sploh jo slabo odnesejo dvojno posebni otroci - nadarjeni, ki imajo tudi posebne potrebe (na primer disleksijo, adhd, avtizem ...).
- Šola naredi spisek nadarjenih otrok, da prejme ustrezne finance.

- Imamo dodaten program za nadarjene, vendar pomankanje časa, da bi se ga zares dobro izvedlo.
- Razen tekmovanj iz znanja nadarjeni učencem ponujamo premalo.
- Trenutno v šolstvu vse stremi k povprečnosti, ubogljivosti in golemu sledenju pravil brez odgovora na vprašanje, zakaj.
- Naredi se veliko, nadarjeni imajo več različnih možnosti sodelovanja, odziv pa ni tako velik.
- Vikend za nadarjene, natečaji, tekmovanja iz znanja, delavnice, dodatne naloge.
- Razen kakšnega izleta ali tabora se jim ne nudi posebnega programa.
- Ni problem v šoli, temveč v sistemu, kjer ni časa za nadarjene in se zato več časa posveča učencem, ki imajo posebne prilagoditve (nekateri bi morali biti usmerjeni v druge ustanove).
- Bolj se posvečamo učencem s primanjkljaji na določenih področjih, za nadarjene zmanjka časa. Včasih pa jih učitelj niti ne želi dodatno obremenjevati, saj imajo že tako cel kup zadolžitvev.
- Ves poudarek dajemo otrok s posebnimi potrebami, ki pa niso nadarjeni.
- Ni časa.

8. Ali vas nadrejeni v tem podpira? (n = 49)

78 % učiteljev nadrejeni podpira pri delu z nadarjenimi, medtem ko 22 % učiteljev ne podpira. Leta 2005 je 41 % učiteljev ravnatelj podpiral in 59 % ne.

Učitelji ne vidijo težav v tem, da jih ravnatelji ne bi podpirali, težava se pojavi v sistemu:

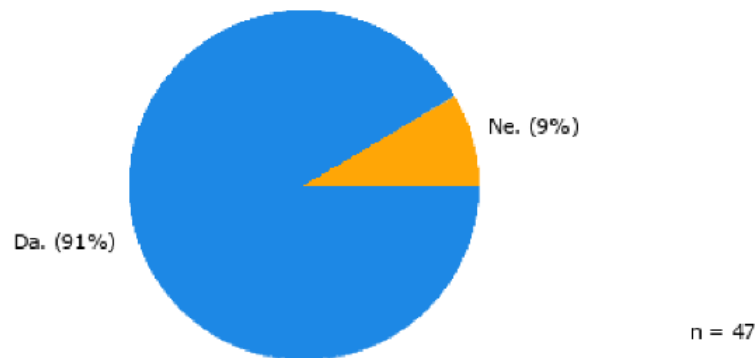
- ker vedno podpira pozitivne "projekte".
- zaupa v moje sposobnosti poučevanja.
- lahko se izobražujem in vpeljujem različne druge oblike, kot so projekti.
- dejavnosti načrtujemo v aktivih, potrdijo se v LDN - s tem ni na ravni šole nobenih težav.
- imam proste roke za delo z nadarjenimi.
- šola se v osnovi zavzema za identifikacijo nadarjenih otrok in poudarek na tem, da je z njimi treba delati dodatno, vendar izvedba včasih ni realizirana, ker je prioriteta zaradi pomanjkanja kadra vseeno izvedba pouka.
- nadrejeni že, vendar je obveznost učna in delovna prevelika, nekje se mora učitelj omejiti, da ne pregori. Popoldan sem doma še mama, žena, gospodinja, ...
- nadarjeni načeloma z veseljem sprejmejo izzive.
- premalo ur imamo za nadarjene. Morala bi biti ura za vsak predmet vsaj na 14 dni v sistematizaciji.
- podpira nas, da sistemsko omogočamo, da se nadarjeni lahko razvijajo, da se izkažejo.

- se niti ne strinjajo, ko koga predlagam za nadarjenega. Vodstvo o tem nima dovolj znanja.
- nadrejeni menijo, da je dovolj, če z nadarjenimi delamo v okviru klasičnih priprav na tekmovanja. Ne razumejo tudi potenciala dvojno posebnih otrok.

Slika 11: Novinarski krožek.

9. Ali spodbujate nadarjenost? (n = 47)

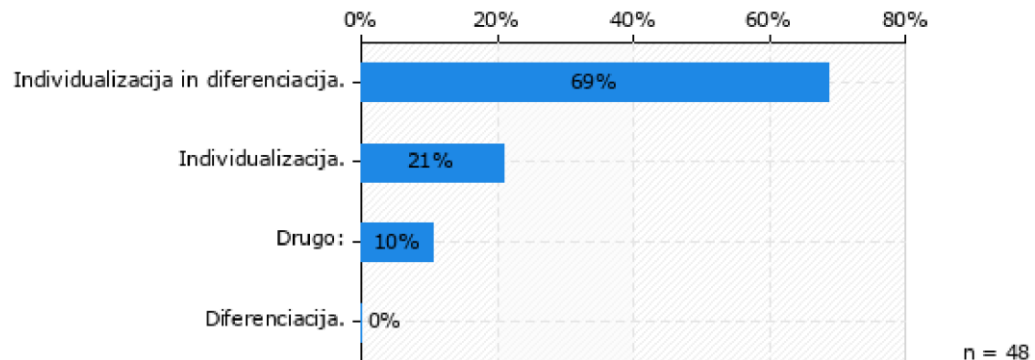
91 % učiteljev (leta 2005 84 %) spodbuja nadarjenost, medtem ko je 9 % (leta 2005 16 %) ne spodbuja.

Utemeljitev:

- ponudim otroku sodelovanje na natečajih, taborih, proslavah ...
- ker so učenci različni in morajo začeti razmišljati s svojo glavo, ker ko razmišljajo s svojo glavo, so popolni.
- v okviru svojih zmožnosti se trudim, da bi pravzaprav vsaj otrok v sebi razvijal to, v čemer je najbolj nadarjen.
- menim, da je potrebno krepiti močna področja učencev.
- spodbujam, da se udeležujejo tekmovanj, literarnih natečajev, da naredijo več kot drugi, da pomagajo drugim ...
- učenec ima predstavitev, sam izbere temo in jo predstavi, pripravi naloge za sošolce ...
- več samostojnosti, več uspeha na vseh področjih.
- pri pouku spodbujam učence k razmisleku, problematiziranju snovi, odpiranju novih problemov in iskanju različnih rešitev.
- v razredu sem pozorna na nadarjene učence, dajem jim težje naloge, vključim jih v različne prireditve.

- učencem prinesem fotokopije učbenikov iz gimnazije, sem jim mentorica na tekmovanjih, na prost dan jih peljem v državno kulturno ustanovo in jim rszkažem glavno mesto ...
- lepo je spodbujati otroke, ki imajo predispozicije in potenciale ter jim jih pomagati uresničevati.
- spodbujam kritično mišljenje in razmislek o prebranih delih ter njihovo aktualizacijo.
- projekti, raziskovalne naloge, prireditve, tekmovanja ... rezultat.
- nadarjeni otroci so motor mojega učiteljskega erosa.

10. S kakšno obliko pouka spodbujate nadarjenost? (n = 48)

69 % učiteljev je odgovorilo, da spodbuja nadarjenost z individualizacijo in diferenciacijo hkrati (leta 2005 56 %), samo z individualizacijo 21 % (leta 2005 19 %), le z diferenciacijo pa nihče (leta 2005 je bilo 22 % takšnih učiteljev).

Na drugačen način spodbuja nadarjenost 10 % učiteljev, in sicer:

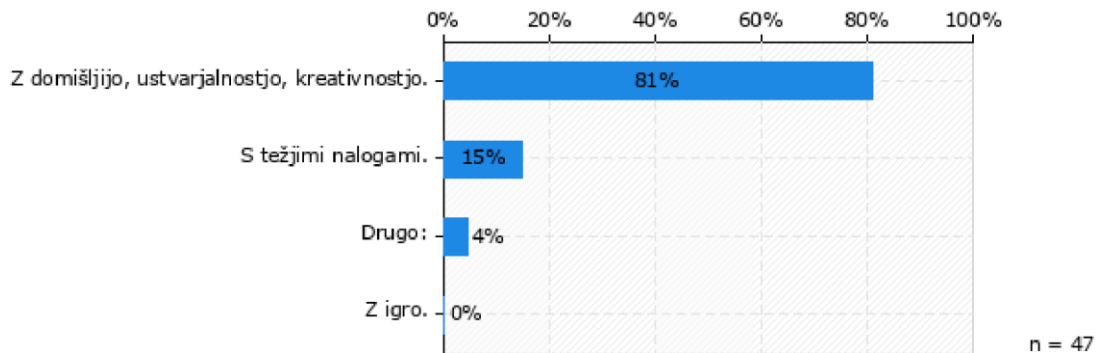
- Inkluzivno.
- Med poukom, sproti.
- Ponudim dodatne aktivnosti izven pouka.
- Pogovor, spodbuda, usmerjanje - individualno glede na otroka.
- Personalizacija.
- Vsaka generacija je drugačna, vedno znova se išče rešitve.
- Dodelim naloge in jim dopustim avtonomijo.
- Pri različnih dejavnostih prilagajam delo učencem, ki potrebujejo pomoč, in hkrati ponudim več nadarjenim učencem.
- Težje naloge in več nalog, individualni posveti in spodbude, mentorstvo ...
- Učenec izbira med ponujenim.
- Predlagam kaj več, npr. Kakšno knjigo.
- Individualizacija in diferenciacija sta šele osnovi, ki bi morali veljati za vsakega učenca. Otroke je potrebno opolnomočiti, da poiščejo svoj talent ter jih navduševati, da ga z veseljem razvijajo.

- Priprave na cankarjevo tekmovanje so individualizirane, prilagojene učencem, domače naloge so diferencialne.
- Inkluzivna pedagogika je prihodnost našega šolstva.

Slika 12: Priprave na tekmovanje.

11. Kako bi vi razvijali učenčevo nadarjenost? (n = 47)

Z domišljijo, ustvarjalnostjo in kreativnostjo razvija leta 2024 nadarjenost 81 % učiteljev, medtem ko jo je v leti 2005 na takšen način le en procentnt več (82 %). S težjimi nalogami nadarjenost razvija 15 % učiteljev (leta 2005 9 %) in nihče z igro (leta 2005 9 %).

En učitelj je napisal, da s čim več samostojnega kreativnega učenja na način, ki je učencu najbolj blizu in pristen, spodbuja nadarjenost.

Nadarjenost bi z domišljijo, ustvarjalnostjo in kreativnostjo razvijali v obliki:

- kakšen krožek, druga dela za branje pri pouku, izpust določenih nalog, ko jih obvladajo.
- ustvarjalno pisanje, dramatizacija, pisanje pesmi ...
- s težjimi, drugačnimi nalogami, tekmovanji, dodatnimi gradivi.
- kreativno poustvarjanje.
- literarni natečaji.
- s kreativnim pisanjem, razvijanjem domišljije, s prevzemanjem zahtevnejšij nalog ...
- višji nivo zahtevnosti nalog, več samostojnega reševanja nalog.
- spodbujam reševanje zahtevnejših nalog, ki spodbujajo aktivacijo miselnih procesov.
- dramatizacije, bralni projekti, tudi tekmovanja.
- z aktivnostmi izven pouka.
- ustvarjalnost, lastno razmišljanje, reševanje problemov ...

- učenec bo svoje potenciale lahko polno razvijal šele, če bo v svoji radovednosti užival. To pa je možno le, če lahko sam vpliva na način učenja in začuti, da ga učenje res veseli.

Slika 13: Snemanje televizijske oddaje.

12. Glede na to, da ste profesor/profesorica slovenščine, me zanima, kako bi vi razvijali nadarjenost pri pouku slovenščine?

Učitelji, ki spodbujajo nadarjenost, jo razvijajo pri slovenščini takole:

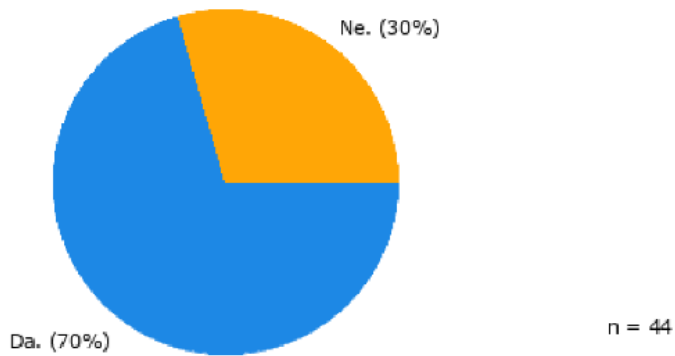
- pisanje spisov - domišljjskih, ob prebranem besedilu, knjigi.
- samostojno reševanje problema.
- spodbujam veliko pisnega in ustnega izražanja, debate o snovi, ki jo usvajamo. Literaturo in razvoj jezika skušam umeščati v zgodovinski okvir. Sprašujemo se o etimologiji, zgradbo slovnice povezujemo z logiko (teorija avtomatov, slovnice in jezikov). Na podlagi genetike in zgodovine se sprašujemo o razvoju jezika.
- z višjimi taksomskimi stopnjami, z različnimi oblikami in metodami dela; vse je odvisno od tega, katero je močno področje nadarjenega učenca.
- s povratno informacijo, odprtimi nalogami, drugačnimi nalogami.
- predlagam dodatna besedila oz. branje.
- spretnost pri pisanju in upoštevanje velike večine pravopisa in slovnice.
- učenci bi na terenu raziskovali, pisali bi zgodbe, pesmi, sodobna dramska besedila.
- z aktivnostmi izven pouka, pri dodatnem pouku (natečaji, knjižnica ...).
- pri vsakem učencu je treba ugotoviti, kaj mu leži, kaj ga bo vzpodbudilo.
- tremo jezikovne orehe, se odzivamo na literarne natečaje v okviru pouka, nadarjeni mi pomagajo pri izvedbi pouka, pomagajo drugim učencem, ko svoje naredijo ...
- ustvarjalno pisanje, dodatne naloge, usmerjanje k različnim možnostim sodelovanj.
- z različnimi nalogami.
- otrokom ponudim dodatne naloge, ki jih poskušam povezati z njihovim zanimanjem, tega pa navadno sami izpostavijo.
- igra vlog, dramatizacija, tekmovanje, literarni izlet, gledališče.
- dodatne naloge, spodbuda k natečajem in tekmovanjem, pohvale.
- z raznolikimi nalogami, spodbujanjem kreativnosti, (po)ustvarjalnimi nalogami, vrstniško pomočjo ...
- pisanje domišljjskih spisov, primerjava različnih del ...
- humor, duhovitost pri delu.

- spodbujanje individualnega dela.
- sodelovanje na natečajih, obiski določenih dogodkov, branje, pogovori o delih, poustvarjanje.
- ustvarjalno pisanje ...
- odvisno od področja, na katerem je učenec nadarjen. V kolikor je to književnost, z spodbudo h kreativni (razmišljanje o tematiki, vzpodbujanje pri pisanju in izražanju mnenja, raznovrstne naloge, ki bi krepile učencev močno področje).
- z raziskovalnimi nalogami, urejanjem šolskega glasila, šolskega radia ...
- medpredmetno povezovanje.
- kadar opazim nadarjenega učenca, mu skušam poiskati čim več izzivov. Včasih s tem namenom tudi sama problematiziram snov, ki smo se jo že učili. Nadarjenim v okviru možnosti dajem naloge na višjih taksonomskih stopnjah.

Slika 14: Nagradni izlet.

13. Ali z nadarjenimi delate izven rednega pouka? (n = 44)

70 % učiteljev dela z nadarjenimi učenci izven rednega pouka, 30 % pa ne. Leta 2005 je 41 % učiteljev delalo z nadarjenimi učenci izven rednega pouka in 59 % ne.

Zakaj izven rednega pouka:

- tretji steber.
- dodatni pouk, popoldanske aktivnosti.
- priprave na Cankarjevo tekmovanje, na šolske prireditve.
- obogatitveni program.
- pomoč pri dodatnih nalogah višjega ranga.
- interesne dejavnosti, izbirne vsebine, dodatni pouk, krožek.
- z vsakim učencem je potrebno - če si tega sam želi - tudi individualno delo in pogovor. kratke "govorilne ure" lahko marsikoga navdušijo nad lepotami jezika.
- dodatni pouk, literarni natečaji.
- obisk gledališča, igranje v soboto.

14. Na kakšen način razvijate nadarjenost pri slovenščini?

- S pozitivnim odnosom, z dodatnimi nalogami.
- Z raznovrstnimi nalogami in nepričakovanimi vprašanji ter izzivi.
- Raziskovanje.
- Dodatni pouk.
- Naloga na višjih taksonomskih stopnjah, izzivi, spodbujanje k iskanju drugačnih rešitev.
- Ob napisanem spisu iščemo izboljšave, odprtost za več možnih rešitev.
- Z ustvarjalnim pisanjem in interpretacijo.
- Z dodatnimi nalogami.
- Z vsakim učencem je potrebno - če si tega sam želi - tudi individualno delo in pogovor. Kratke "govorilne ure" lahko marsikoga navdušijo nad lepotami jezika. Vsak, ki si želi, se lahko preizkusi v svetu gledališča, poezije, literarne kritike, pisanja.
- S kratkimi zanimivimi nalogami, ki povezujejo snov z različnimi področji.
- Dodatne naloge, literarno ustvarjanje, medvrstniška pomoč.

Slika 15: Ustvarjanje šolskega časopisa.

8 IZVIRNI PRISPEVEK K PRAKSI

Konstruktivizem na Srednji medijski in grafični šoli Ljubljana

Konstruktivizem je smer abstraktne umetnosti po letu 1913 v likovni umetnosti, ki je zrasla iz kubizma in futurizma in je težila k »čistemu« slikarstvu kot konstrukciji likovnih elementov. V literaturi se je ta smer pojavila v 20. letih prejšnjega stoletja in pomeni pesem kot konstrukcijo besednih, simbolnih in drugih elementov. Pri nas je konstruktivizem ustvaril Srečko Kosovel ter ga prenesel v poezijo. Konstruktivistične pesmi je imenoval integrali ali konstrukcije, kratko kons. To so pesmi, ki so sestavljene na poseben način, lahko z različnimi izrazi (lahko uporablja matematične znake, kemijske formule ...), ne nujno z besedami. V konstruktivistični pesmi si je Kosovel vzel veliko ustvarjalno svobodo. Pesmi ni sestavljal iz enega samega motiva, ampak je lepil pomensko različne snovi in motive. Poskusi tudi ti sestaviti svoj kons.

Dijaki, ki so prepoznani kot nadarjeni, so se preizkusili in dokazali, da zmorejo sestaviti kons, s katerimi so izrazili svoje trenutno počutje oziroma mnenje o svetu, ki nas obdaja. Pri nastajanju lepljenk so nastale zanimive in nenavadne »pesmi«.

Slika 16: Ustvarjanje konsa.

9 UGOTOVITVE

V empiričnem delu sem ugotovila, da je največ nadarjenih na intelektualnem področju, tudi pri pouku slovenščine. S tem se je potrdila 1. in 2. hipoteza.

Učitelji nadarjene prepoznajo po zanimivih vprašanjih. Tako se je potrdila 3. hipoteza.

V 4. hipotezi sem predvidela, da se jim treba učiti določenih stvari. Hipoteza se je potrdila.

Največkrat se zgodi, da nadarjeni ne uspevajo zaradi psihične obremenitvije. Ravno tako tudi ne zaradi vpliva staršev, ki od njih preveč pričakujejo ali pa zaradi zavisti sošolcev. S tem se je 5. hipoteza potrdila.

Predvidela sem, da imajo učitelji dovolj znanja o nadarjenih. Glede na rezultate, imajo učitelji premalo znanja o nadarjenih, saj so mnenja, da ga ni nikoli preveč. S tem se hipoteza ni potrdila.

Kot sem predvidela v naslednji hipotezi, se na šolah premalo naredi za nadarjene učence.

Predvidela sem, da ravnatelji podpirajo delo z nadarjenimi. S tem se je hipoteza potrdila.

Predvidela sem, da spodbujajo nadarjenost v okviru individualizacije in diferenciacije. S tem se je hipoteza potrdila.

10 SKLEP

Nadarjeni otroci po zakonu spadajo med otroke s posebnimi potrebami in prav zaradi svojih posebnosti, ki so zelo individualne narave, je delo z njimi zelo kompleksno in zahtevno.

Na nadarjenost otroka ali mladostnika lahko vpliva več dejavnikov. Prav gotovo lahko v prvi vrsti govorimo o dednosti in okolju posameznika, vendar pa dobra genetska zasnova še ni dovolj, da se otrok gotovo rodi nadarjen. Če se to zgodi, je na tem mestu še kako pomembno okolje in njena spodbuda.

Več kot polovica učencev je intelektualno nadarjenih, nato sledijo umetniško nadarjeni. Presenečena sem bila, da nihče od učiteljev ne prepozna psihomotorične nadarjenosti. Ta se nanaša na izjemne sposobnosti v gibanju, koordinaciji in nadzoru telesa. Učitelji prepoznajo nadarjenega učenca pri slovenščini, in sicer predvsem po zanimivih vprašanjih, po ustvarjalnih pisnih in ustnih odzivih, literarnih izdelkih, razgledanosti, znanju, načinu razmišljanja, sklepanju, načinu dela, povezovanju snovi in sodelovanju. Največji privilegij nadarjenih je, da se jim določenih stvari ni treba učiti, medtem ko po mnenju učiteljev učenčevo nadarjenost zavira, če otrok živi pod posebno psihično obremenitvijo. Učitelji so mnenja, da tekom izobraževanja ni ponujenega dovolj znanja o izobraževanju nadarjenih otrok in se moramo na tem mestu učitelji bolj zanašati na lastne sposobnosti in kreativnost.

Šole ponujajo nadarjenim učencem vrsto dejavnosti, v katere se lahko vključijo: tabori, sobotne šole, strokovne ekskurzije, ustvarjanje prireditev, proslav, razstav, predstav, sodelovanje na natečajih, tekmovanjih. Tudi ravnatelji jih pri delu z nadarjenimi podpirajo.

Učitelji, ki spodbujajo nadarjenost, jo razvijajo pri slovenščini na različne načine, in sicer s pisanjem spisov, samostojnim reševanjem problema, debatami, odprtimi nalogami, raziskovalnimi nalogami, ustvarjalnim pisanjem, igro vlog, dramatizacijo, literarni izleti, gledališčem, urejanjem šolskega glasila, šolskega radia, medpredmetnim povezovanjem.

Ob pisanju raziskovalne naloge sem znanje osvežila in se spomnila na že pozabljene ideje, kako lahko nadarjenost tudi sama spodbujam.

11 VIRI IN LITERATURA

1. Clark, B. (2008). *Growing Up Gifted: Developing the Potential of Children at School and at Home* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson/Merrill Prentice Hall.
2. Epstein, D. (2015). *Športni gen: talent, trening in resnica o uspehu*. Ljubljana: UMco.
3. Gagné, F. (2004). Transforming Gifts into Talents: The DMGT as a Developmental Model. *High Ability Studies*, 15(2), 119-147.
4. Gardner, H. (1999). *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century*. New York: Basic Books.
5. Krafft, T. (2008). *Odkrijmo in razvijmo otrokovo nadarjenost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
6. Kramberger, T. (2004). *Nadarjenost v šoli: modeli, identifikacija, vzgojno-izobraževalno delo*. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
7. Kukanja-Gabrijelčič, M. (2015). *Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
8. Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni OŠ. 1999. Pridobljeno 3. 8. 2024.
[chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfefindmkaj/https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/01/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf](https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/01/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf)
9. McAlpine, K. (1998). "Defining Giftedness: A Survey of Current Theories and Practices." *Gifted Education International*, 13(1), 14-24.
10. Plato. (c. 380 B.C.). *The Republic*.
11. Prensky, M. (2010). *Teaching Digital Natives: Partnering for Real Learning*. Corwin Press.
12. Renzulli, J. S. (2005). "The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Understanding Giftedness." *The School Psychologist*, 60(5), 174-185.
13. Roeper, A. (1990). "The Needs of Gifted Children." *Journal of Secondary Gifted Education*, 2(1), 5-8.
14. Saltz, G. (2019). *Moč različnosti: vez med duševno motnjo, nadarjenostjo in genialnostjo*. Ljubljana: UMco.
15. Siegle, D. (2004). "Meeting the Needs of Gifted Students: Strategies for Teachers and Parents." *Gifted Education International*, 19(2), 124-135.

16. Silverman, L. K. (1993). *Counseling the Gifted and Talented*. Denver: Love Publishing.
17. Silverman, L. K. (2009). "Gender Differences in Gifted Education." *Gifted Child Quarterly*, 53(4), 246-257.
18. Tomlinson, C. A. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms*. (ASCD.)
19. Winner, E. (1996). *Gifted Children: Myths and Realities*. New York: Basic Books.